مدیریت شهری
شماره ۲۸، شماره پاییز و زمستان ۱۳۹۰
No.28 Autumn & Winter
۱۷۹-۱۹۸
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۳/۲۰ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۰/۱۱/۵

تبیین عوامل موثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی؛ مطالعه موردی: شهرستان قزوین

علیرضا دربان آستانه*- استادیار دانشگاه تهران، تهران، ایران.
محمد رضا رضوانی- استاد دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

چکیده
طی سال‌های اخیر، عمده تلاش صاحبنظران و پژوهشگران بر تعریف ابعاد و شاخص‌های حکمروایی به منظور سنجش وضع موجود، معطوف بوده است و کمتر عوامل موثر بر حکمروایی و تبیین عِلّی این عوامل در راستای تحقق حکمروایی محلی و روستایی مورد توجه قرارگرفته است. در این راستا مطالعه حاضر با هدف تبیین عوامل موثر بر حکمروایی روستایی دهیاران و شوراهای اسلامی‌روستایی شهرستان قزوین با استفاده از رویکرد پیمایشی و اسنادی انجام‌گرفت. داده‌های مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه از ۴۵۰ نفر از سرپرستان خانواده‌های روستایی، ۴۷ دهیار، ۴۷ رئیس شورای اسلامی‌روستا، ۴۷ فرم مربوط به بخشداران شهرستان قزوین‌که با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه بندی شده با انتساب اپتیمم انتخاب شده‌بودند، گردآوری شد. برای ارزیابی روایی مقیاس‌های رضایت شغلی، سبک مدیریت و سرمایه اجتماعی از آماره آلفای کرونباخ استفاده شدکه به ترتیب ضرایب ۰/۶۹، ۰/۷۶و ۰/۹۵حاکی از همسانی درونی قابل قبول گویه‌های مورد استفاده می‌باشد. برای ارزیابی اعتبار مقیاس‌ها، از نظرات گروهی از متخصصان استفاده شد و با استفاده از همبستگی‌های دوگانه و تحلیل مسیر، داده‌ها مورد ارزیابی قرارگرفت. نتایج تحقیق نشان داد، میانگین نمایه حکمروایی روستایی در ۵۰ درصد از حکومت‌های محلی (دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی) در وضعیت نامناسب، ۴۰ درصد دروضعیت متوسط و تنها ۱۰ درصد حکومت‌های محلی دارای حکمروایی روستایی مناسبی می‌باشند. همچنینمتغیرهای درجه دهیاری، جمعیت روستا، رضایت شغلی و سطح تحصیلات دهیار، سبک مدیریت، انسجام اجتماعی، تعامل موثر با دهیاری‌های مجاور و تجربه دهیار، مهمترین عوامل موثر بر حکمروایی روستایی محسوب می‌شوند.
واژگان کلیدی: حکمروایی روستایی، حکومت محلی، شهرستان قزوین، تحلیل مسیر، دهیار، شورای اسلامی‌روستایی.

Explain the factors affecting rural governance in local government (Case Study: Qazvin Township)

Abstract
Investigation theoretical concept of governance indicated that although this concept is more important in recent years, but in fact it has historical root, and its nature is in Interaction between actors in rural community life including government, civil society and people. It's a model through which the participation and cooperation at all functional Forces and at all levels Geographical can provide sustainable development in rural areas. In this regard in recent years, leading experts and researchers working on defining the Governance dimensions and indicators to measure status quo has been focused and less attention has been Factors affecting Governance and causal explanation of these factors. This study aimed at explaining the factors affecting rural governance in local government of Qazvin Township. The research approach is survey methods and required data is gathered using the stratified sampling and completing questionnaire from 450 persons of head of rural households, 47 Rural Municipalities, Rural Islamic Councils and all of District Administrations (DAs) in the township. People were selected using multistage stratified sampling with optimal allocation method. Cronbach alpha coefficient was calculated equal to %69, %76 and %95 indicating the reliability appropriateness of the questionnaire. Data was evaluated by correlation coefficients and path analysis. The results indicate that the rural governance index in 50 percent of local governances is undesirable, 40 percent average and only 10 percent is desirable. Also RM's degrees, rural population, job satisfaction and education and management style Village administrators (VA), social cohesion, and effective interaction with neighboring RMs and VA's experience variables are the most important factors affecting rural Governance.
Key words: Rural governance, Local government, path analysis, Qazvin Township, Rural Municipality (Dehyari)

* نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ، رایانامه: astaneali@ut.ac.ir

۱ـ مقدمه

بررسی تحولات روستایی پیش از مشروطیت نشان می‌دهد تا هنگام پیدایش نخستین نشانه‌های دولت مدرن در ایران و تاسیس نهاد قانون‌گذاری که به تعریف هویت‌های حقوقی بپردازد، تحولات روستاهای ایران، متأثر از وضعیت اداره کشور و متکی بر قوانین عرفی ناشی از شرایط فرهنگی، دینی، سیاسی و اجتماعی بود. در این دوران مدیریت روستایی به شیوه‌ها و شکل‌های سنتی با محوریت کدخدا، امور عمومی ده خود را اداره می‌کرد. اما به تدریج با شکل‌گیری انجمن عمران ده در سال ۱۳۳۴ و انجمن ده در سال ۱۳۳۵، مدیریت روستایی وارد مرحله جدیدی شد که با استفاده از کدخدا به عنوان بازوی اجرایی به اعمال سیاست‌های توسعه روستایی می‌پرداخت. بعد از انقلاب اسلامی وظیفه مدیریت روستایی بر عهده شورای اسلامی روستا قرار گرفت که جایگزین انجمن ده شده بود، اما به مدت ۲۰ سال بدون بازوی اجرایی به فعالیت خود ادامه داد. با «تصویب قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب خرداد ماه ۱۳۷۵» (موسوم به قانون شوراها) و «قانون تاسیس دهیاری‌ها در سال ۱۳۷۷»، دهیاری در نوک پیکان مدیریت روستایی قرار گرفت و عملاً یکی از اجزاء مدیریت محلی[1] در سطح نواحی روستایی شکل گرفت (عمادی، دربان‌آستانه، ۱۳۸۳، ص ۲۲۰). بر این اساس ساختار مدیریت روستایی کشور بر پایه دو رکن «شورای اسلامی روستا» به عنوان نهاد تصمیم‌گیر و «دهیاری» به عنوان نهاد اجرایی گرفت. این نهاد که از استقلال حقوقی و مالی برخوردار بوده و علاوه بر استفاده از عوارض ملی، توانایی وضع و وصول عوارض محلی برای ارائه خدمات عمومی را نیز دارد، متولی عمران و توسعه روستایی در سطح نواحی روستایی محسوب می‌شود (اکبری و عبداللهی، ۱۳۸۷، ص ۱۵۸).

بر اساس آمار موجود پس از تصویب قانون تاسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور، تا ابتدای سال ۱۳۸۹ حدود ۲۳۰۰۰ مجوز تاسیس دهیاری در سطح کشور صادر شده است که اداره امور عمومی بیش از ۱۸ میلیون نفر از روستاییان و مدیریت عمران و توسعه حدود ۲۳۰۰۰ نقطه جغرافیایی را در پهنه کل کشور را بر عهده گرفته است (معاونت امور دهیاری‌ها، ۱۳۸۷، ص ۵).

بررسی تجارب و نظریات موجود در عرصه مدیریت محلی حاکی از آن است، حفظ تعادل بین نیازهای اجتماعی، اقتصادی و محیطی نسل حاضر و آینده، تغییر پارادایمی را در اداره امور ایجاد کرده است. این تغییر پارادایم به ورود مفاهیمی مانند مشارکت شهروندی، جامعه مدنی، شفافیت، پاسخگویی، عدالت و برابری در کنارکارایی و اثربخشی مدیریت محلی انجامیده است و «حکمروایی محلی»[2] را به عنوان پیش شرطی برای توسعه پایدار و الگوی مناسبی برای مدیریت شهری و روستایی معرفی می‌نماید (برنامه توسعه سازمان ملل[3]، ۲۰۰۸، ص ۷). این مفهوم کمتر از یک دهه است که در ادبیات مدیریت محلی با الهام از اصول «حکمروایی خوب»[4] وارد شده است، اما کارکرد ارزشمند آن در بهره برداری بهنیه از حداقل منابع موجود با رویکرد اثربخشی، شفافیت و پاسخگویی، برابری در ارائه خدمات و جلب مشارکت همه کنشگران عرصه مدیریت محلی باعث شده است تا به سرعت به عنوان مبنای ارزیابی مدیریت‌های محلی مورد توجه قرار گیرد.

طی سال‌های اخیر، عمده تلاش صاحبنظران و پژوهشگران بر تعریف ابعاد و شاخص‌های حکمروایی به منظور سنجش وضع موجود، معطوف بوده و کمتر عوامل موثر بر حکمروایی و تبیین عِلّی این عوامل در راستای تحقق حکمروایی محلی و روستایی مورد توجه قرار گرفته است. تبیین عوامل موثر بر حکمروایی روستایی می‌تواند به مدیران و برنامه‌ریزان مدیریت محلی در تقویت عوامل مثبت و موثر و رفع عوامل منفی حکمروایی روستایی کمک کند. لذا مطالعه حاضر با هدف تبیین عوامل موثر بر حکمروایی محلی و روستایی به صورت موردی در سطح مدیریت‌های محلی (شوراهای اسلامی روستایی و دهیاری‌ها) شهرستان قزوین صورت گرفت. به عبارت دیگر مقاله حاضر در صدد پاسخگویی به این سئوال می‌باشد:

1. Local Government
2. Local Governance
3. UNDP
4. Good Governance

مهمترین عوامل موثر و مرتبط با حکمروایی روستایی در مدیریت‌های محلی مورد مطالعه کدامند؟

۲- مفاهیم، دیدگاه‌ها و مبانی نظری

۲-۱- حکمروایی خوب

بررسی پیشنه نظری مفهوم حکمروایی نشان می‌دهدکه اگر چه این مفهوم در سال‌های اخیر اهمیت یافته، اما در حقیقت واژه‌ای قدیمی‌است که از واژه فرانسوی (gouverner) مشتق شده است (قلیچی، ۱۳۸۵، ص ۱۹۳). مفهوم «حکمروایی» از اواخر دهه ۱۹۸۰ وارد متون جامعه‌شناسی سیاسی و اداره امور محلی شد و دلالت بر موضوع یا محتوایی قدیمی‌درباره رابطه قدرت و جامعه داشت‌که ایده‌های نظری آن به دوران ارسطوو افلاطون و ابعاد فلسفی طرح شده توسط آنها در زمینه حکومت و شهروندی برمی‌گردد. اما امروزه این واژه غالباً برای تشریح نحوه مناسب اعمال قدرت به منظور تحقق توسعه پایدار به کار برده می‌شود (اطهاری، ۱۳۸۶، ص ۳۲).

پیچیدگی مفهوم حکمروایی، ارائه یک تعریف ساده از آن را دچار مشکل می‌سازد. حکمروایی به ساده‌ترین بیان به چگونگی ارتباط بین شهروندان و حکومت اشاره دارد. در نظریه حکمروایی،کارآمدی حکومت تابعی از چگونگی ارتباط شهروندان با حکومت است (فاطمی‌نیا، ۱۳۸۶، ص ۴۴). اغلب صاحبنظران و نویسندگان بر این که «حکمروایی هنر هدایت سازمان‌ها و جوامع است» اتفاق نظر دارند. البته انتقادی‌که براین تعریف وارد است‌که در این فرمول، روابط از بالا به پایین است و یاکنترل‌ها در آن شدید است. اما عبارت هدایت، واژه مناسبی است زیرا برای ما روشن می‌کندکه «حکمروایی مبتنی بر تعاملات بین ساختارها، فرآیندها و سنت هاست‌که نحوه اعمال قدرت و مسئولیت ها، تصمیم گیری‌ها، و بیان نظرات شهروندان و سایر ذینفعان را تعیین می‌کند (گراهام و همکاران[5]، ۲۰۰۳، ص ۲). بانک جهانی، حکمروایی را سنت‌ها و نهادهای اعمال قدرت در راستای مصلحت عمومی‌جامعه، فرآیند انتخاب، نظارت و تعویض صاحبان قدرت، ظرفیت و توانایی حکومت برای اداره کارآمد منابع و اجرای سیاست‌های درست و احترام شهروندان و حکومت به نهادهایی‌که تعاملات اجتماعی و اقتصادی میان آنها را اداره می‌کنند، تعریف می‌کند (میدری و خیرخواهان، ۱۳۸۳، ص ۳۵۲).

از منظر برنامه عمران سازمان ملل متحد به عنوان یکی از مراجع ترویج کننده این ایده مدیریتی، حکمروایی «اعمال اقتدار سیاسی، اقتصادی و اداری در مدیریت امور یک کشور در تمامی‌سطوح (ملی و محلی) که شامل سازوکارها، جریانها و نهادهایی است که از طریق آنها شهروندان وگروه‌ها، علائقشان را ابراز می‌دارند، حقوق قانونی شان را اعمال می‌کنند، تعهداتشان را انجام می‌دهند و تفاوت‌هایشان را تعدیل می‌کنند». بر اساس تعریف فوق، چند نکته قابل برداشت است (برنامه عمران سازمان ملل متحد، ۲۰۰۰، ص ۲ و زیست بوم سازمان ملل، ۲۰۰۴، ص ۶)[6]:

- اول؛ اینکه حکمروایی، فراتر از حکومت است. حکمروایی به عنوان یک مفهوم، وجود قدرت درون و بیرون نهادهای حکومتی را به رسمیت می‌شناسد و علاوه بر حکومت، بخش خصوصی و جامعه مدنی[7] را به عنوان بازیگران اصلی تعریف می‌کند.

- دوم؛ اینکه حکمروایی بر فرآیندهایی تاکید داردکه در آن تصمیمات بر پایه روابط پیچیده میان بازیگران زیادی با اولویت‌های متفاوت اتخاذ می‌شود. فرآیندها بر بهبود تصمیم سازی، تصمیم‌گیری و اجرا متمرکز است. به عبارت دیگر حکمروایی را می‌توان به عنوان محیطی تجسم نمودکه در آن سازمان‌های مدنی، اجتماعات، شهروندان، بخش خصوصی و سایر نهادها می‌توانند خود را مالک فرآیندها توسعه و مدیریت محلی جوامع خود فرض نمایند. در چنین شرایطی مشارکت، بهره برداری از منابع محلی، ابتکارات و خلاقیت‌های بازیگران در جهت توسعه محلی بهبود می‌یابد.

- سوم اینکه حکمروایی مفهومی‌خنثی و بیطرفانه

5. Graham J. , Amos B. , Plumptre T

6. UN-HABITAT,

۷. جامعه مدنی (Civil society) شامل افراد وگروههای سازمان یافته یا سازمان نیافته ای است‌که در قلمروهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی تعامل دارند و مقررات و قوانین رسمی و غیر رسمی آنها را تنظیم می‌کند.

است. کنشگران، سازوکارها، فرآیندها و نهادها می‌توانند نتایج مثبت یا منفی از خود بجای بگذارند. لذا ماهیت حکمروایی محلی نیز خنثی است و مبتنی بر نحوه بکارگیری و بهره برداری از آن می‌باشد. همانطوریکه در سند سیاستی برنامه توسعه سازمان ملل نیز اشاره شده است، حکمروایی خوب یک جزء ضروری برای نیل به رشد و توسعه پایدار و منصفانه است.

۲-۲- حکمروایی محلی/ روستایی

حکمروایی خوب که رویکرد نوین اداره امور عمومی است در قلمرو فراملی، ملی و محلی کاربرد گسترده‌ای یافته است. یکی از ابعاد منطقه‌ای حکمروایی، حکمروایی محلی است که به کیفیت اداره امور محلی در حوزه‌های شهری و روستایی اشاره دارد. حکمروایی محلی، وسیعتر از حکومت محلی(واحد سیاسی و سازمانی قانونی در قلمرو محلی) و بیانگر اقتدار سیاسی، اقتصادی و مدیریتی شبکه‌ای از بازیگران در حوزه‌های شهری و روستایی است. آنچه تعیین کننده محلی بودن حکمروایی است، میزان مشارکت موثر شهروندان و بازیگران محلی در تعیین آرمان‌ها و خواسته‌های محلی و تلاش مشترک برای تحقق اهداف و خواسته‌های جامعه محلی است (ماریگری[8]، ۲۰۰۴، ص ۲۲). در حکمروایی محلی، شبکه‌ای از بازیگران مدیریت محلی، بخش خصوصی، تشکل‌های غیردولتی و مدنی و نمایندگان دولت مرکزی اولویت‌ها و مسائل محلی را شناسایی و برای تحقق خواسته‌ها و رفع مشکلات با یکدیگر تشریک مساعی می‌کنند (زاهدی، ۱۳۸۶، ص ۱۸۳).

تعدد و تکثرکنشگران و نیروهای موثر در حیات جامعه محلی (روستا) در مقیاس‌های مختلف محلی، ملی و منطقه‌ای و ضرورت همگرایی و همسویی آنها در یک چارچوب مبتنی بر مردم‌سالاری محلی و عدالت فضایی را می‌توان مهمترین استدلال ضرورت استقرار الگوی حکمروایی محلی (روستایی) و جایگزینی آن به جای مدیریت محلی در نواحی روستایی دانست. الگویی که از طریق جلب مشارکت و همیاری تمام نیروهای عملکردی و تمام سطوح جغرافیایی و جایگزینی همگرایی به جای تفرق و واگرایی بتواند زمینه توسعه پایدار و سازمان فضایی ـ کالبدی کارآمد در نواحی روستایی را فراهم کند (کاظمیان، ۱۳۸۶، ص ۶). براین اساس حکمروایی روستایی باید برخواسته از متن و منتخب جامعه، شفاف، پاسخگو و مسئولیت‌پذیر در قبال اقدامات خود و دارای عملکردی کارآمد و اثر بخش در اداره امور عمومی باشد. حکمروایی روستایی باید عادل و منصف در ارائه خدمات عمومی به روستاییان باشد و در تمامی سطوح برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت از مشارکت روستاییان بهره‌برداری نماید و بستر مناسب را برای توسعه نهادهای مدنی فراهم نماید (دربان آستانه و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۷۵).

۲-۳- عوامل تبیین کننده حکمروایی محلی

حکمروایی محلی یک سیستم اجتماعی پیچیده، مداوم و متحول است. روابط متقابل میان عوامل تأثیرگذار بر عملکرد مدیریت‌های محلی در راستای اصول حکمروایی محلی، به شکلی که آنها در یک مجموعه‌ی یکپارچه، متوازن و هماهنگ شوند، حائز اهمیت است و مدیران محلی باید بتوانند جهت نیل به مقاصد خود به درستی این متغیرها را بشناسند. به عبارت دیگر این سازمان‌ها باید فرصت‌ها و ظرفیت‌های موجود و تهدیدات و تنگناها را در جهت بهره‌برداری از فرصت‌ها و کاهش تاثیر تهدیدها شناسایی کنند. بررسی رضایت بخش عوامل مرتبط و مؤثر بر حکمروایی روستایی به دلیل گستردگی ابعاد و مولفه‌های آن تنها از طریق یک رویکرد بین رشته‌ای امکان پذیر است. به عبارت دیگر باید طیف کاملی از مسایل جغرافیایی، حقوقی، اجتماعی، مدیریتی و غیره که بر عملکرد آنها تأثیر است، مورد بررسی قرارگیرد.

در حوزه حکمروایی محلی اعم از حکمروایی شهری و روستایی، طی دهه اخیر در کشورهای مختلف و سازمان‌های بین‌المللی بخصوص سازمان‌های وابسته به سازمان ملل مطالعات متعددی صورت گرفته است. برخی از مطالعات بر مفهوم حکمروایی به معنای عام آن متمرکز شده‌اند و گروهی نیز به مطالعه یک یا چند بعد/

8. Margre

مولفه حکمروایی مانند عملکرد، کارایی، اثربخشی مدیریت‌های محلی، مشارکت مردم در امور، وضعیت مردم‌سالاری، پاسخگویی، شفافیت، مسئولیت‌پذیری و فساد مدیران حکومت‌های محلی پرداخته‌اند.

هرچند کلیه مطالعات حکمروایی شهری و روستایی در زمره حکمروایی‌های محلی طبقه‌بندی می‌شود اما این قبیل تحقیقات در زمینه حکمروایی شهری بیشتر از حوزه روستایی می‌باشند. در حوزه تخصصی حکمروایی خوب روستایی، غالب مطالعات انجام شده، بر ابعاد و مولفه‌های حکمروایی شامل مشارکت روستاییان در اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی یا اثربخشی و عملکرد مدیریت روستایی متمرکز شده است و مطالعات کمتری با رویکرد جامع و مشتمل بر کلیه ابعاد و مولفه‌های آن صورت گرفته است. با عنایت به اینکه مدیریت سرزمین در قلمرو شهری و روستایی در اغلب کشورهای جهان توسط شوراها و سازمان‌های اداره امور محلی تحت عناوین شهرداری و دهیاری صورت می‌گیرد و نتایج آن قابل استفاده و تعمیم در مطالعات مدیریت روستایی نیز می‌باشد لذا در این بخش کلیه پژوهش‌های حکمروایی محلی اعم از شهری و روستایی مورد بررسی و تجزیه‌و تحلیل قرار گرفته است که جمع‌بندی نتایج حاصل از بررسی‌های فوق در جداول شماره ۱ و ۲ به طور خلاصه به تفکیک نوع متغیر، رابطه یا تاثیر بر حکمروایی روستایی به همراه ماخذ آن درج شده است.

با توجه به نتایج مطالعات (مندرج در جدول شماره ۱ و ۲) و ماهیت متغیرها و با توجه به اینکه فعالیت‌های سازمان‌ها در بستر دو محیط داخلی و خارجی آن انجام می‌شود در مجموع می‌توان عوامل تبیین‌کننده حکمروایی محلی و روستایی را به دو گروه عوامل درونی یا خصوصیات سازمانی و عوامل بیرونی یا محیطی طبقه‌بندی‌کرد که می‌توان روابط عوامل مذکور را به عنوان مدل نظری تحقیق به صورت شکل شماره ۱ نمایش داد.

براساس نتایج بررسی مطالعات و پیشینه تحقیق، متغیر «سطح درآمد خانوار و میزان رشد درآمد» با ۱۱ ارجاع، مهمترین متغیر تبیین‌کننده حکمروایی روستایی محسوب می‌شود. بعد از آن متغیرهای «سطح تحصیلات روستاییان» و «سطح درآمدهای مدیریت محلی» با فراوانی ۱۰ ارجاع، متغیر «سیاست‌ها و خط مشی‌های برنامه‌ریزی حکومت محلی» با ۹ ارجاع و متغیرهای «سرمایه اجتماعی و اعتماد اجتماعی» و «سطح توسعه عمرانی و اجرای طرح هادی» با ۸ ارجاع، مهمترین متغیرهای موثر بر حکمروایی روستایی بر اساس نتایج مطالعات انجام شده محسوب می‌شوند.

در مطالعه حاضر نیز با استفاده از نتایج مطالعات قبلی متغیرهای احتمالی مرتبط و موثر بر حکمروایی روستایی شناسایی شدند و پس از ارزیابی متغیرها، متناسب با شرایط ایران و منطقه مورد مطالعه تعریف عملیاتی شدندکه در نهایت در محاسبات و تجزیه و تحلیل‌ها مورد استفاده قرارگرفتند.

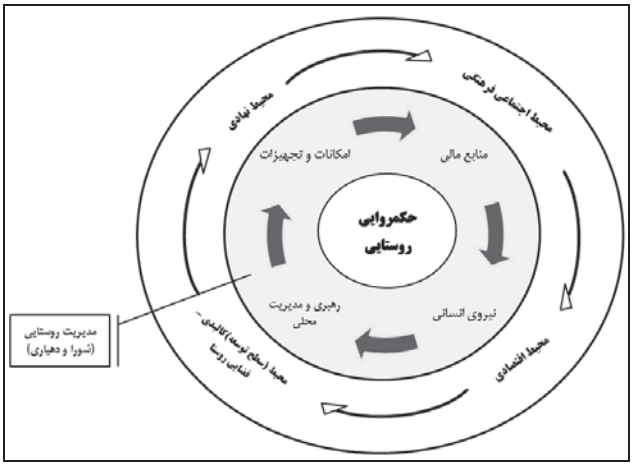

شکل ۱. عوامل تبیین کننده حکمروایی روستایی؛ ماخذ: نگارندگان.

جدول ۱. عوامل درونی تبیین کننده حکمروایی محلی

عامل	متغیر	رابطه/ تاثیر	محقق
خصوصیات سازمانی مدیریت محلی	**درآمدهای محلی و ملی مدیریت محلی**	مثبت	لاکی و همکاران، ۲۰۰۲- زانگ و همکاران، ۲۰۰۰- کوفمان و همکاران، ۲۰۰۴- نعمتی و بدری، ۱۳۸۶- یائو، ۲۰۰۶- مور و همکاران، ۲۰۰۵- ایمانی، ۱۳۸۲- ازکیا و ایمانی، ۱۳۸۴- کیم، ۲۰۰۷
	تعامل با مدیریت‌های محلی و مقامات محلی	مثبت	چوبچیان و همکاران، ۱۳۸۶- فیروزآبادی، ۱۳۸۸- نعمتی و بدری، ۱۳۸۶- ایمانی، ۱۳۸۲- عبداللهیان و همکاران، ۱۳۸۵-
	ساختار مدیریت مدیریت محلی	مشروط	مور و همکاران، ۲۰۰۵- ایمانی، ۱۳۸۲- کیم، ۲۰۰۷-
	نسبت پرسنل صفی به کل پرسنل صفی و ستادی	مثبت	مور و همکاران، ۲۰۰۵-
	حمایت نهادهای فرادست دولتی	مثبت	عبداللهیان و همکاران، ۱۳۸۵-
	سبک مدیریت، رهبری	مثبت	تراورس و همکاران، ۲۰۰۴- کیم، ۲۰۰۷- فیروزآبادی، ۱۳۸۸
	سرمایه فیزیکی	مثبت	ایمانی، ۱۳۸۲-
	روابط درون/برون گروهی	مثبت	ازکیا و ایمانی، ۱۳۸۴-
	تعلق مکانی	مثبت	ازکیا و ایمانی، ۱۳۸۴-
عامل نیروی انسانی مدیریت‌های محلی	**درآمد و استقلال مالی پرسنل**	مثبت	چوبچیان و همکاران، ۱۳۸۶-فیروزآبادی، ۱۳۸۸-
	رضایت شغلی	مثبت	کوفمان و همکاران، ۲۰۰۲- چوبچیان و همکاران، ۱۳۸۶- فیروزآبادی، ۱۳۸۸-
	سن	مشروط	فیروزآبادی، ۱۳۸۸- علوی تبار، ۱۳۷۸-
	تحصیلات	مثبت	کوفمان و همکاران، ۲۰۰۲- فیروزآبادی، ۱۳۸۸- ایمانی، ۱۳۸۲- ازکیا و ایمانی، ۱۳۸۴- کیم، ۲۰۰۷-
	تجربه	مثبت	چوبچیان و همکاران، ۱۳۸۶-فیروزآبادی، ۱۳۸۸- ازکیا و ایمانی، ۱۳۸۴-
	آگاهی شغلی- شرکت در دوره‌های آموزشی	مثبت	کوفمان و همکاران، ۲۰۰۲- چوبچیان و همکاران، ۱۳۸۶- فیروزآبادی، ۱۳۸۸- نعمتی و بدری، ۱۳۸۶-

جدول ۲. عوامل بیرونی تبیین کننده حکمروایی محلی

عامل	متغیر	رابطه/ تاثیر	محقق
محیط اجتماعی و فرهنگی	**تحصیلات روستاییان (درصد جمعیت دارای مدرک دیپلم، درصد جمعیت دارای مدرک دانشگاهی)**	مثبت	لاکی و همکاران، ۲۰۰۲- علوی تبار، ۱۳۷۸- بردهان و همکاران، ۲۰۰۸- خان و همکاران، ۲۰۰۷- ویسی و بادسار، ۱۳۸۴- هولکمب و ویلیامز، ۲۰۰۸- وایتزشاپیرو، ۲۰۰۸- عبداللهیان و همکاران، ۱۳۸۵- صفریشالی، ۱۳۸۷- حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۶
	سرمایه اجتماعی – اعتماد اجتماعی	مثبت	طاهری، ۱۳۸۲- احمدآقایی، ۱۳۸۲- فیروزآبادی، ۱۳۸۸- پاتنام، ۲۰۰۰- کوساک، ۱۹۹۸- ایمانی، ۱۳۸۲- حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۶- حاجی ابراهیم زاده، ۱۳۸۳
	اختلاط اجتماعی، انسجام اجتماعی	مشروط	لاکی و همکاران، ۲۰۰۲- طاهری، ۱۳۸۲- قاسمی، ۱۳۸۴- عبداللهیان و همکاران، ۱۳۸۵- آقایی، ۱۳۸۲-
	تعلق مکانی	مثبت	ازکیا و ایمانی، ۱۳۸۴-
	توسعه نهادهای مدنی _ محلی	مثبت	لاکی و همکاران، ۲۰۰۲- امین و تریفت، ۲۰۰۱- ایمانی، ۱۳۸۲- قاسمی، ۱۳۸۴-
	جمعیت، رشد جمعیت،	مشروط- مثبت	کوفمان و همکاران، ۲۰۰۴- لاکی و همکاران، ۲۰۰۲- نعمتی و بدری، ۱۳۸۶- یائو، ۲۰۰۶- هولزر، ۲۰۰۹- مور و همکاران، ۲۰۰۵- هولکمب و ویلیامز، ۲۰۰۸- کیم، ۲۰۰۷-

ادامه جدول ۲. عوامل بیرونی تبیین کننده حکمروایی محلی

	دسترسی روستاییان به رسانه‌های ارتباط جمعی	مثبت	قاسمی، ۱۳۸۴- ویسی و بادسار، ۱۳۸۴-
	آگاهی اجتماعی- وجود اداره ترویج یا فعالیت در امور توسعه اقتصادی-	مثبت	لاکی و همکاران، ۲۰۰۲- موسسه منابع طبیعی هند، ۲۰۰۳- برک پور، ۱۳۸۱- شکوری، ۱۳۷۸- ویسی و بادسار، ۱۳۸۴-وایتزشاپیرو، ۲۰۰۸- حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۶
	منزلت اقتصادی- اجتماعی روستاییان	مثبت	قاسمی، ۱۳۸۴-صفریشالی، ۱۳۸۷- حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۶- آقایی، ۱۳۸۲
محیط اقتصادی	**سطح درآمد روستاییان، میزان رشد درآمد**	مثبت	لاکی و همکاران، ۲۰۰۲- موسسه منابع طبیعی هند، ۲۰۰۳، شکوری، ۱۳۷۸- قاسمی، ۱۳۸۴- یائو، ۲۰۰۶- خان و همکاران، ۲۰۰۷- ویسی و بادسار، ۱۳۸۴- زفرا-گومزو همکاران، ۲۰۰۸- زفرا-گومز و همکاران، ۲۰۰۹- صفریشالی، ۱۳۸۷- حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۶
	میزان اشتغال، درصد جمعیت زیر ۱۸ سال، درصد جمعیت بالای ٦٥ سال	مثبت	لاکی و همکاران، ۲۰۰۲، ویسی و بادسار، ۱۳۸۴-زفرا-گومز و همکاران، ۲۰۰۸-زفرا-گومز و همکاران، ۲۰۰۹- هولکمب و ویلیامز، ۲۰۰۸-
	میزان بیکاری،	منفی	لاکی و همکاران، ۲۰۰۲، زفرا-گومز و همکاران، ۲۰۰۸- زفرا-گومز و همکاران، ۲۰۰۹-وانگ و یائو، ۲۰۰۷- عبداللهیان و همکاران، ۱۳۸۵-
	مهاجرت، درصد نیروی کار محلی که خارج از محل سکونت کار می‌کنند،	مشروط	لاکی و همکاران، ۲۰۰۲- بردهان و همکاران، ۲۰۰۸-یائو، ۲۰۰۶-زفرا-گومز و همکاران، ۲۰۰۸-زفرا-گومز و همکاران، ۲۰۰۹- عبداللهیان و همکاران، ۱۳۸۵-
	سطح توسعه صنعتی روستایی	مثبت	لاکی و همکاران، ۲۰۰۲- زفرا-گومز و همکاران، ۲۰۰۸- زفرا-گومز و همکاران، ۲۰۰۹-
	نابرابری سطح درآمدی	منفی	لاکی و همکاران، ۲۰۰۲-
	ثروت و دارایی روستاییان، تملک زمین کشاورزی	مثبت	قاسمی، ۱۳۸۴- بردهان و همکاران، ۲۰۰۸- صفریشالی، ۱۳۸۷-
	توسعه بنگاه‌ها و بخش خصوصی	مثبت	زانگ و همکاران، ۲۰۰۰- نکوم، ۲۰۰۲-
	توریستی بودن سکونتگاه	مثبت	زفرا-گومز و همکاران، ۲۰۰۸-
موقعیت مکانی - فضایی	**حوزه نفوذ و حوزه تاثیر**		چشایر و ماگرینی، ۲۰۰۵-
	موقعیت مکانی مناسب	مثبت	چوبچیان و همکاران، ۱۳۸۶-فیروزآبادی، ۱۳۸۸-
	مقیاس، مساحت روستا	مثبت	زانگ و همکاران، ۲۰۰۰- چشایر و ماگرینی، ۲۰۰۵- چشایر، ۲۰۰۲- مور و همکاران، ۲۰۰۵-
	تراکم جمعیتی	مثبت	لاکی و همکاران، ۲۰۰۲- هولکمب و ویلیامز، ۲۰۰۸-
	توسعه کالبدی- ارائه خدمات عمومی - کیفیت زیرساخت‌ها	مثبت	کوفمان و همکاران، ۲۰۰۴- ساتو، ۲۰۰۶- زانگ و همکاران، ۲۰۰۰- لین و جین، ۲۰۰۴- ژانگ و ژو، ۲۰۰۴- نکوم، ۲۰۰۲-نعمتی و بدری، ۱۳۸۶-شکوری، ۱۳۷۸-

۴- تکنیک‌ها و روش‌ها

تحقیق حاضر بر مبنای هدف، از نوع مطالعات کاربردی می‌باشد زیرا در جهت توسعه دانش کاربردی در حوزه مدیریت‌های محلی (دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستایی) انجام می‌گیرد و نتایج حاصل از آن در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها قابل استفاده است. رویکرد غالب تحقیق، پیمایشی می‌باشد که با کمک تکنیک‌نمونه‌گیری سعی در تعمیم نتایج حاصل از این

تحقیق به حکومت‌های محلی نواحی روستایی شهرستان قزوین[9] می‌باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی شهرستان قزوین، بخشداران و سرپرستان خانوارهای روستایی در سال ۱۳۸۸ می‌باشد. بر اساس آمار موجود تعداد دهیاری‌های راه‌اندازی شده شهرستان قزوین ۸۹ دهیاری می‌باشد که ۶۹ دهیاری دارای حداقل سه سال، تجربه فعالیت دارند که با استفاده از آماره کوکران، ۴۷ دهیاری و به تبع آن ۴۷ نفر از رؤسای شوراهای اسلامی‌روستایی از طریق نمونه‌گیری طبقه‌بندی چند مرحله‌ای انتخاب شدند. همچنین در مورد جامعه آماری سرپرستان خانوارهای روستایی، حجم جامعه آماری با استفاده از آماره کوکران ۴۵۰ نفر تعیین شد و داده‌های مورد نظر با استفاده از پرسشنامه از دهیاران، رؤسای شوراهای اسلامی روستایی و سرپرستان خانوارهای روستاهای منتخب گردآوری شد. همچنین داده‌های مربوط به بخشداران برای هر روستا به صورت مجزا از طریق پرسشنامه گردآوری شد.

نظر به اینکه برخی متغیرهای تحقیق (مانند رضایت شغلی، سرمایه اجتماعی و سبک مدیریت)به صورت مقیاس مورد سنجش قرارگرفتند، لذا «پایایی»[10] مقیاس‌ها با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ[11] مورد ارزیابی قرارگرفت که پس از اصلاحات و حذف برخی گویه‌ها، مقدار آماره مذکور برای مقیاس رضایت شغلی ۰/۶۹، برای سبک مدیریت ۰/۷۶ و برای سرمایه اجتماعی ۰/۹۵ محاسبه شد که در حد متوسط و زیاد قابل قبول می‌باشند. همچنین به منظور ارزیابی روایی[12] پرسشنامه‌ها و مقیاس‌ها، پس از تدوین سئوالات از نظرات اساتید وکارشناسان استانداری قزوین و معاونت امور دهیاری‌ها نیز بهره برده شد و سئوالات پرسشنامه چندین بار مورد بازبینی قرارگرفت و اصطلاحات لازم در آن اعمال شد.

با عنایت به اینکه متغیر وابسته تحقیق «سطح حکمروایی

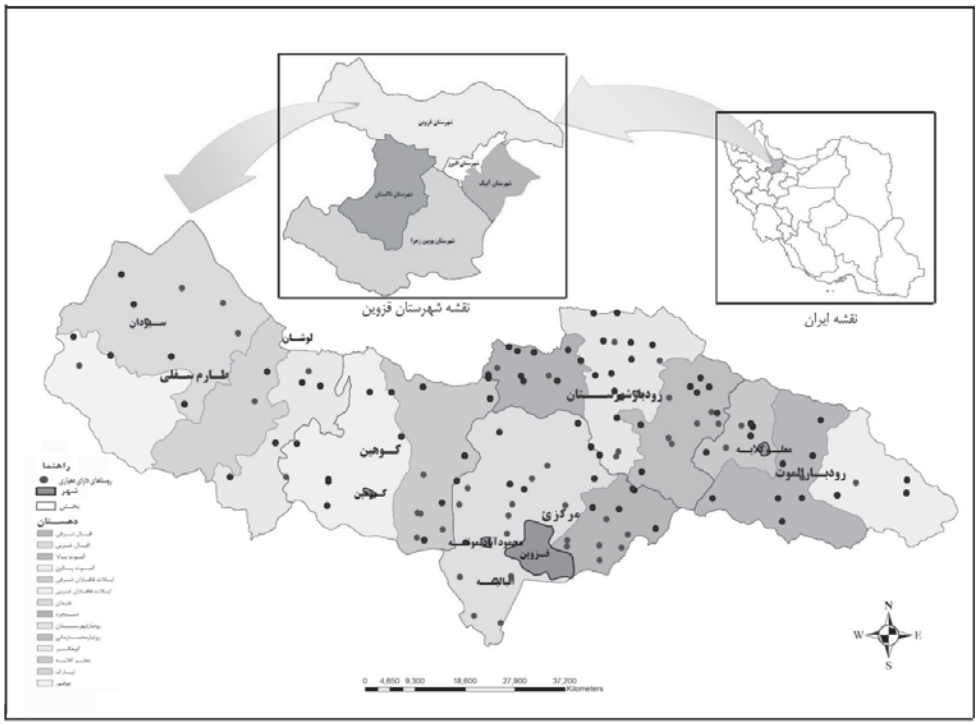

نقشه ۱. موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

۹. که حداقل سه سال مالی کامل از شروع به‌کار آنها گذشته باشد

10. Reliability
11. Cronbach's Alpha
12. Validity

جدول ۲. سطح بندی حکمروایی روستایی در روستاهای منتخب؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

سطح حکمروایی	ضریب حکمروایی	فراوانی	درصد
ضعیف	۰-۰/۳۹	۳۰	۵۰
متوسط	۰/۴۰-۰/۵۹	۲۴	۴۰
قوی	۰/۶۰-۱	۶	۱۰
جمع		۶۰	۱۰۰

روستایی» در نواحی روستایی مورد مطالعه می‌باشد، به منظور سنجش این سازه از ۲۵ شاخص در چهار بعد عملکردی، برابری، مشارکتی و پاسخگویی استفاده شد و به منظور سنجش و تحلیل سطح حکمروایی روستایی، از تکنیک «شباهت به گزینه ایده‌آل» (TOPSIS) استفاده شد.

همچنین به منظور تبیین عوامل موثر بر حکمروایی روستایی، با توجه به حجم زیاد متغیرهای احتمالی اثرگذار بر متغیر وابسته، محاسبات آماری در دو گام صورت‌گرفت. درگام اول روابط و همبستگی‌های دوگانه بین حکمروایی روستایی و عوامل احتمالی اثرگذار مورد بررسی قرارگرفت و متغیرهای دارای ضریب همبستگی معنی‌دار در سطح پنج و یک درصد شناسایی و غربال شد و درگام بعد با استفاده از تکنیک تحلیل مسیر[13]، تاثیر متغیرهای غربال شده بر متغیر وابسته مورد بررسی قرار گرفت. لذا به منظور بررسی ارتباط عوامل مرتبط با حکمروایی روستایی از ضرایب پیرسون، اسپیرمن وکای اسکوئر متناسب با مقیاس متغیرها و برای تبیین حکمروایی روستایی و ارائه الگوی مربوطه از تکنیک آماری تحلیل مسیر استفاده شد.

با عنایت به اینکه سطح تحلیل تحقیق حاضر حکمروایی‌های روستایی است و واحدهای آماری تحقیق در دو سطح روستا (دهیاران و روسای شوراهای اسلامی‌و بخشداران) و روستاییان (سرپرستان خانوار روستایی) مورد بررسی قرارگرفت، لذا به منظور یکسان سازی و آماده‌سازی داده‌ها برای محاسبات، از میانگین داده‌های مربوط به سرپرستان خانوارها در سطح روستا استفاده شد.

۴- یافته‌های تحقیق

۴-۱- وضعیت نمایه حکمروایی روستایی

پس از تعیین الگوی سنجش و شناسایی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های حکمروایی روستایی، نمایه[14] حکمروایی روستایی با استفاده از تکنیک «شباهت به‌گزینه ایده‌آل» در دامنه صفر تا صد محاسبه شد و نتایج به عنوان متغیر وابسته تحقیق مورد استفاده قرارگرفت.[15] نتایج تحقیق نشان می‌دهد؛ میانگین نمایه حکمروایی روستایی محاسبه شده ۴۹/۶۶ درصد می‌باشد. در این میان کمترین نمایه ۳۲/۲۵ درصد و بیشترین ۶۴/۶۷ درصد می‌باشد. نتایج گروه‌بندی نمایه حکمروایی روستایی نشان می‌دهد، بخش عمده مدیریت‌های محلی (شوراها و دهیاری‌ها) مورد مطالعه (۷۵ درصد) درگروه حکمروایی روستایی متوسط متمرکز شده‌اند. همچنین ۱۳/۹ درصد از مدیریت‌های محلی دارای حکمروایی روستایی ضعیف و ۱۱/۱ درصد دارای حکمروایی روستایی قوی می‌باشند. به عبارت دیگر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه در وضعیت متوسطی قراردارد.

۴-۲- تبیین حکمروایی روستایی

۴-۲-۱- تحلیل دو متغیری

همانگونه‌که اشاره شد؛ در این مطالعه درگام اول ارتباط

13. Path analysis
14. Index
۱۵. با عنایت به اینکه ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های حکمروایی روستایی، تکنیک‌های سنجش و نتایج در مقاله‌ای جداگانه به طور مفصل مورد بررسی قرارگرفته است لذا در این مقاله به صورت اختصاصی به تبیین حکمروایی روستایی پرداخته می‌شود.

جدول ۳. رابطه حکمروایی روستایی با عوامل تبیین کننده آن؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

ns، *، **، به ترتیب بی معنی، معنی دار در سطوح پنج درصد و یک درصد

نام متغیر	مقیاس	ضریب همبستگی	نام متغیر	مقیاس	ضریب همبستگی
عوامل بیرونی			**عوامل درونی**		
موقعیت مکانی-فضایی			**خصوصیات سازمانی**		
مساحت روستا	نسبی	۰/۴۸۴**	درآمد دهیاری	نسبی	۰/۴۵۶*
شاخص ثقل جمعیتی	نسبی	۰/۰۳۸	درجه دهیاری	ترتیبی	۰/۵۰۳**
شاخص مرکزیت ارتباطی	نسبی	۰/۶۳۷**	تملک ساختمان حکومت محلی	نسبی	۰/۳۶۹*
کیفیت راه روستایی	نسبی	۰/۴۱۲*	تجهیزات اداری حکومت محلی	نسبی	۰/۲۹۹
فاصله از مرکز بخش	نسبی	۰/۰۳۹	ماشین‌آلات عمرانی و خدماتی حکومت محلی	نسبی	۰/۳۷۲*
فاصله از مرکز شهرستان	نسبی	۰/۱۲۴	تجهیزات آتش نشانی حکومت محلی	نسبی	۰/۱۷۹
شاخص توسعه زیرساخت‌های بهداشتی	نسبی	۰/۲۹۴	سبک مدیریت حکومت محلی	ترتیبی	۰/۵۵۰**
شاخص توسعه زیرساخت‌های ارتباطی	نسبی	۰/۵۸۵**	تملک اراضی و املاک مورد نیاز	ترتیبی	۰/۵۲۲**
شاخص توسعه زیرساخت‌های رفاهی	نسبی	۰/۵۲۰**	نسبت پرسنل صفی به ستادی دهیاری	نسبی	۰/۳۸۸*
شاخص توسعه سیاسی اداری	نسبی	۰/۳۴۴*	تعداد پرسنل دهیاری	نسبی	۰/۳۸۸*
توسعه کالبدی روستا	نسبی	۰/۷۱۸**	عملکرد عمرانی-خدماتی حکومت محلی	نسبی	۰/۶۲۸**
محیط اقتصادی			استقرار دهیاری در فضای اداری و تجهیز آن	ترتیبی	۰/۴۵۳**
تراکم جمعیتی	نسبی	۰/۰۹۶	تعامل با بنیاد مسکن	ترتیبی	۰/۰۶۲
جمعیت روستا	نسبی	۰/۳۳۱*	تعامل با اداره برق	ترتیبی	۰/۰۰۸
تحولات جمعیتی طی دهه اخیر	نسبی	۰/۰۲۳	تعامل با نیروی انتظامی	ترتیبی	۰/۴۰۶*
تعداد شاغلان	نسبی	۰/۳۴۳*	تعامل با مخابرات	ترتیبی	۰/۲۴۶
تعداد با سوادان	نسبی	۰/۳۹۳*	تعامل با ثبت احوال	ترتیبی	۰/۱۶۴
تعدا بیسوادان	نسبی	۰/۲۷۱	تعامل با آبفا	ترتیبی	۰/۰۲۹
جمعیت زیر ۱۴ سال	نسبی	۰/۱۸۴	تعامل با بهداشت	ترتیبی	۰/۱۶۱
جمعیت بالای ۶۵ سال	نسبی	۰/۱۴۸	تعامل با بخشداران	ترتیبی	۰/۴۸۸**
جمعیت ۱۵ تا ۶۴ سال(جمعیت فعال)	نسبی	۰/۳۶۰*	تعامل با جهاد کشاورزی	ترتیبی	۰/۴۹۷**
هزینه درآمد	نسبی	۰/۴۵۰**	تعامل با استانداری‌ها	ترتیبی	۰/۵۳۸**
هزینه خانوار	نسبی	۰/۴۷۰**	تعامل با حکومت های محلی شهری مجاور	ترتیبی	۰/۲۷۴
نابرابری سطح درآمدی روستاییان	نسبی	-۰/۰۱۵	تعامل با حکومت های محلی روستایی مجاور	ترتیبی	۰/۴۳۶**
دارایی روستاییان	نسبی	۰/۱۸۰	تعامل با فرمانداری	ترتیبی	۰/۴۷۹**
شاخص بنگاه های بازرگانی و خصوصی	نسبی	۰/۵۲۷**	**خصوصیات نیروی انسانی**		
شاخص گردشگری	نسبی	۰/۳۶۰*	برگزاری نشست‌های عمومی	نسبی	۰/۴۰۸*
توسعه صنعتی		۰/۳۲۵*	رضایت شغلی دهیاران	ترتیبی	۰/۶۹۱**

محیط اجتماعی فرهنگی			شرکت در دوره‌های آموزشی	نسبی	۰/۴۱۸*
شاخص تنوع زبانی	نسبی	۰/۰۵۳	سطح تحصیلات دهیار	نسبی	۰/۳۸۳*
انسجام اجتماعی	ترتیبی	۰/۳۰۱*	سطح تحصیلات حسابدار	نسبی	۰/۳۹۱*
چالش‌های اجتماعی	ترتیبی	۰/۰۱۹	سطح تحصیلات کارکنان	نسبی	۰/۴۳۱**
مشورت	ترتیبی	۰/۶۲۴**	سن اعضاء شورا	نسبی	۰/۲۱۷
سرمایه اجتماعی	ترتیبی	۰/۶۴۳**	سن دهیار	نسبی	۰/۰۸۸
سن شهروندان	نسبی	۰/۲۳۸	تجربه دهیار	نسبی	۰/۶۲۱**
تحصیلات شهروندان	نسبی	۰/۳۴۴*	تجربه شورا	نسبی	۰/۳۴۰*
شاخص منزلت اقتصادی- اجتماعی روستاییان	ترتیبی	۰/۴۰۷*	مخارج ماهیانه دهیار	نسبی	۰/۲۲۸
وجهه شغلی روستاییان	ترتیبی	۰/۰۸۲	درآمد ماهیانه دهیار	نسبی	۰/۰۶۸
تعلق مکانی به روستا	نسبی	-۰/۰۶۱	مخارج ماهیانه شورا	نسبی	۰/۲۹۷
			درآمد ماهیانه شورا	نسبی	۰/۱۴۱
			روابط درون گروهی (رضایت از همکاران)	ترتیبی	۰/۴۶۹**

بین نمایه حکمروایی روستایی با متغیرهای مستقل تحقیق مورد بررسی قرارگرفت که نتایج در جدول شماره ۳ درج شده است. نتایج تحقیق در خصوص عوامل مکانی و فضایی حاکی از آن است، غالب شاخص‌های توسعه زیرساخت‌های روستا مانند «شاخص توسعه زیرساخت‌های ارتباطی»، «شاخص توسعه زیرساخت‌های رفاهی»، «شاخص توسعه سیاسی اداری» و «توسعه کالبدی روستا» که نشان‌دهنده سطح توسعه عمران روستایی است با نمایه حکمروایی روستایی ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین «مساحت روستا» (بر اساس طرح هادی)، «کیفیت راه روستایی» و «شاخص مرکزیت ارتباطی روستا» و نمایه حکمروایی ارتباط مثبت و معنی‌داری مشاهده شد.

در گروه متغیرهای محیط اقتصادی، بین متغیرهای جمعیت روستاها، وضعیت اشتغال و جمعیت فعال از نظر اقتصادی (جمعیت ۱۵ تا ۶۵ سال)، تعداد باسوادان روستا (که نشانگر پتانسیل نیروی انسانی روستا)، «هزینه» و «درآمد خانوارهای روستایی»، «شاخص توسعه واحدهای خدماتی و خصوصی»، «شاخص جاذبه‌های گردشگری روستایی» و «سطح توسعه صنعتی روستایی» (که نشان‌دهنده بنیه اقتصادی روستاییان و روستاها می‌باشد) با حکمروایی روستایی ارتباط مثبت و معنی‌داری مشاهده شد. اما ارتباط معنی‌داری بین «جمعیت غیر فعال از نظر اقتصادی»، «تراکم جمعیتی»، «نابرابری سطح درآمدی بین روستاییان» و «دارایی روستاییان» با حکمروایی روستایی مشاهده نشد که این نتیجه به دلیل پایین بودن انحراف معیار متغیرهای مذکور می‌باشد. به عبارت دیگر در روستاهای مورد مطالعه، وضعیت «تراکم جمعیتی»، «نابرابری سطح درآمدی» و «دارایی روستاییان» تقریباً در وضعیت مشابهی می‌باشد. به همین دلیل به تغییرات متغیر وابسته (نمایه حکمروایی روستایی) واکنشی نشان نمی‌دهند.

سومین گروه متغیرهای عوامل بیرونی، محیط اجتماعی - فرهنگی روستایی می‌باشد. بر اساس نتایج تحقیق بین نمایه حکمروایی روستایی و متغیرهای «انسجام اجتماعی»، «سطح اطلاعات روستاییان از وظایف دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستایی»، «میزان مشورت مردم با آنها»، «سرمایه اجتماعی» (که نشاندهنده سطح اعتماد بین روستاییان با یکدیگر و بین مردم و دولت می‌باشد)، «تحصیلات شهروندان» و نهایتاً شاخص «منزلت اقتصادی - اجتماعی روستاییان» ارتباط مثبت و معنی‌داری مشاهده شد. اما بین متغیرهای تنوع زبانی و چالش‌های اجتماعی و نمایه حکمروایی روستایی به دلیل همزیستی و تعامل خوب بین روستاییان ارتباط معنی‌داری مشاهده نشد. همچنین به

دلیل تشابه زیاد از نظر سن و نوع شغل روستاییان مورد مطالعه، بین این دو متغیر و متغیر وابسته تحقیق، ارتباط معنی‌داری مشاهده نشد. همچنین با عنایت به اینکه بیش از ۹۲ درصد از روستاییان مورد مطالعه، احساس تعلق بیشتری بهروستای خود اعلام‌کردند، لذا تغییرات این دو متغیر هیچگونه ارتباطی با تغییرات نمایه حکمروایی روستایی نشان نداد.

در بخش عوامل درونی حکومت‌های محلی، دوگروه از متغیرها شامل «خصوصیات سازمان» و «عامل نیروی انسانی» حکومت‌های محلی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحقیق حاکی از آن است در گروه خصوصیات سازمانی، بین نمایه حکمروایی روستایی با متغیرهای «درآمد دهیاری»، «درجه دهیاری»، «تملک ساختمان اداری»، «تجهیزات عمرانی و خدماتی»، «تملک اراضی مورد نیاز»، «تعداد پرسنل دهیاری»، «نسبت پرسنل صفی به ستادی» (که نمایانگر پتانسیل‌های مالی و پرسنلی حکومت‌های محلی می‌باشند)، همچنین متغیرهای «سبک مدیریت» حکومت محلی (که بر اساس تئوری XY محاسبه شده است)، «عملکرد عمرانی-خدماتی» و نیز «تعامل حکومت محلی با نهادهای ذیربط»، ارتباط مثبت و معنی‌داری مشاهده شد. اما به دلیل عدم تعامل مناسب و محدود بین مدیریت‌های محلی مورد مطالعه با بنیاد مسکن و شهرداری‌ها و نیز محدودیت تعامل با سازمان‌ها و شرکت‌های مخابرات، برق، آبفا، بهداشت و ثبت احوال به دلیل ماهیت فعالیت‌ها و عدم قرابت‌کاری، ارتباط معنی‌داری بین این متغیرها و متغیر وابسته مشاهده نشد.

همچنین درگروه عامل نیروی انسانی نیز نتایج تحقیق نشان می‌دهد، بین متغیرهای «سطح تحصیلات»، «تجربه پرسنل و مدیران مدیریت‌های روستایی» و «میزان شرکت در دوره‌های آموزشی» که تقویت‌کننده دانش و مهارت دهیاران می‌باشد، و متغیر وابسته تحقیق (نمایه حکمروایی روستایی) ارتباط مثبت و معنی‌داری مشاهده شد. به عبارت دیگر نمایه حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی که دارای پرسنل با سطح دانش و مهارت بیشتر هستند، در وضعیت بهتری قرار دارد.

همچنین دهیاری‌هایی که از رضایت شغلی و روابط درون گروهی مناسبی برخوردارند، دارای عملکرد بهتری در حوزه حکمروایی روستایی نیز می‌باشند. اما از آنجائیکه بخش اعظم دهیاران (بیش از ۸۸ درصد) به صورت پاره‌وقت مشغول به کارند و تمامی‌اعضاء شوراهای اسلامی‌روستایی از محلی غیر از شورا و دهیاری کسب درآمد می‌کنند، لذا درآمدها و مخارج زندگی آنها ارتباطی به مدیریت روستایی ندارد به همین دلیل ارتباط معنی داری بین سطح درآمد و مخارج خانواده اعضاء شورای اسلامی‌روستا و دهیاری با متغیر وابسته تحقیق مشاهده نشد.

یکی دیگر از نتایج محاسبات همبستگی عدم ارتباط بین متغیر سن و متغیر وابسته تحقیق می‌باشدکه براساس بررسی‌های صورت‌گرفته ناشی از متغیرهای تحصیلات و تجربه می‌باشد. زیرا مدیران جوان معمولاً دارای تحصیلات و دانش بروزتری هستند و از سوی دیگر مدیران مسن‌تر دارای تجربه بیشتری در اداره امور می‌باشند. لذا حضور این دو عامل باعث بی‌اثر شدن متغیر سن مدیران بر متغیر وابسته شد.

۴-۲-۲-تحلیل چند متغیری

در این پژوهش به منظور تبیین سیستمیک عوامل تاثیرگذار بر حکمروایی روستایی و نیل به یک مدل جامع از تکنیک چندمتغیری تحلیل مسیر استفاده شد و تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مورد بحث، در یک مدل مورد بررسی قرارگرفت. بدین منظور بر اساس پژوهش‌های انجام‌گرفته و تئوریات موجود در این زمینه وهمچنین نتایج حاصل از تحلیل همبستگی، مدل‌های مختلف طرح واجراء شدکه نهایتاً مدل مندرج در شکل شماره ۱ تایید شد. همچنین میزان اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرها بر متغیر وابسته محاسبه شدکه نتایج در جدول شماره ۵ درج شده است.

بر اساس نتایج تحقیق، متغیرهای «درجه دهیاری»، «جمعیت روستا»، «رضایت شغلی دهیار»، «سطح تحصیلات دهیار»، «سبک مدیریت»، «انسجام اجتماعی»، «تعامل با دهیاری‌های مجاور» و «تجربه دهیار» به ترتیب مهمترین عواملی هستندکه به صورت مستقیم بر نمایه حکمروایی روستایی موثر هستند. بر

اساس نتایجِ تحلیل رگرسیون ضریب همبستگی چندگانه ۰.۸۶ و ضریب تعدیل[16] ۰/۷۲۳ محاسبه شد. به عبارت دیگر متغیرهای مستقل بیش از ۷۲ درصد از تغییرات حکمروایی روستایی را تبیین می‌کنند که از نظر آماری در سطح مطلوبی قرار دارد (جدول شماره ۴).

بر اساس محاسبات درجه دهیاری مهمترین عاملی است که تاثیر مثبت و مستقیمی بر نمایه حکمروایی روستایی دارد. درجه دهیاری امتیاز اختصاصی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور به دهیاری‌ها است که بر اساس شاخص‌های متعددی از جمله منابع درآمدی آنها و مساحت روستا تعیین می‌شود و نشانگر توانمندی دهیاری در اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی محسوب می‌شود. تاثیر مثبت این متغیر بر متغیر وابسته، حاکی از آن است که روستاهای بزرگتر و دارای پتانسیل وصول درآمدهای محلی بیشتر، امکان ارائه خدمات بیشتر و بهتر به روستاییان را دارند و به تبع آن دارای سطح حکمروایی روستایی بهتری نیز می‌باشند. علاوه برآن درجه دهیاری از طریق متغیرهای توسعه زیرساخت‌های ارتباطی، تملک اراضی مورد نیاز دهیاری و سطح تحصیلات دهیار به صورت غیر مستقیم بر نمایه حکمروایی روستایی تاثیرگذار می‌باشد.

یکی دیگر از متغیرهای دارای تاثیر مثبت و مستقیم بر نمایه حکمروایی روستایی، «جمعیت روستایی» می‌باشد. جمعیت یکی از شاخص‌های کلیدی در برنامه‌ریزی توسعه روستایی محسوب می‌شود و وضعیت شاخص‌ها و تحولات آن غالباًیکی از عوامل تبیین‌کننده پدیده‌های اجتماعی می‌باشد؛ زیرا سکونتگاه‌های پرجمعیت معمولاً دارای پتانسیل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بیشتری برای توسعه می‌باشند و با توجه به اینکه در برنامه‌ریزی‌ها و ارائه خدمات در اولویت قرار دارند، معمولاً از سطح توسعه بالاتری نیز برخوردار می‌باشند. نتایج تحقیقات محققان حاکی از وجود ارتباط مثبت معنی‌دار بین این متغیر و نمایه حکمروایی روستایی می‌باشد (جدول شماره ۱) و همانگونه که نتایج این تحقیق نیز نشان می‌دهد (نمودار شماره ۱) این متغیر یکی از عوامل مثبت و موثر بر حکمروایی روستایی

جدول ۴. نتایج مربوط به برآورد مدل عوامل موثر بر حکمروایی روستایی؛ ماخذ: نتایج تحقیق.

متغیر	B	Std. Error	Beta	t	Sig
انسجام اجتماعی	۲/۳۰۵	۰/۷۱۵	۰/۲۴۶	۳/۲۲۴	۰/۰۰۳
سطح تحصیلات دهیار	۰/۸۹۵	۰/۲۲۸	۰/۳۴۹	۳/۹۳۳	۰/۰۰۱
تعامل با دهیاری‌های مجاور	۱/۸۳۰	۰/۶۶۶	۰/۲۲۵	۲/۷۴۸	۰/۰۱۱
تجربه دهیار	۱/۲۹۴	۰/۶۲۷	۰/۱۸۵	۲/۰۶۲	۰/۰۴۹
رضایت شغلی	۶/۴۶۹	۱/۵۸۴	۰/۳۹۲	۴/۰۸۳	۰/۰۰۰
سبک مدیریت	۴/۴۲۵	۱/۱۰۷	۰/۳۰۹	۳/۹۹۷	۰/۰۰۰
جمعیت روستا	۰/۰۲۱	۰/۰۰۷	۰/۳۹۸	۳/۲۰۰	۰/۰۰۴
درجه دهیاری	۰/۲۸۲	۰/۰۸۴	۰/۴۷۱	۳/۳۴۸	۰/۰۰۲
ضریب ثابت	۲/۱۳۷	۴/۶۷۱		۰/۴۵۸	۰/۶۵۱

استاندارد اشتباه تخمینی	ضریب تعدیل شده	ضریب تعیین	ضریب چندگانه همبستگی
۳/۰۴۱	۰/۷۲۳	۰/۷۴۴	۰/۸۶۳

16. Adjusted R Square

جدول ۵. تجزیه اثرات متغیرهای تبیین کننده حکمروایی روستایی؛ منبع: یافته‌های تحقیق.

متغیر	تاثیر مستقیم	تاثیرغیرمستقیم	تاثیر کل
انسجام اجتماعی	۰/۲۴۶	۰	۰/۲۴۶
جمعیت روستا	۰/۳۹۸	۰	۰/۳۹۸
درجه دهیاری	۰/۴۷۱	۰	۰/۴۷۱
تحصیلات دهیار	۰/۳۴۹	۰/۲۶۹	۰/۶۱۸
تجربه دهیار	۰/۱۸۵	۰/۱۳۹	۰/۳۲۴
تعامل با دهیاری‌های مجاور	۰/۲۲۵	۰	۰/۲۲۵
سبک مدیریت (XY)	۰/۳۰۹	۰	۰/۳۰۹
رضایت شغلی دهیار	۰/۳۹۲	۰	۰/۳۹۲
چالش های اجتماعی		-۰/۱۳۹	-۰/۱۳۹
تحصیلات روستاییان		۰/۰۹۶	۰/۰۹۶
تحصیلات شورا		۰/۰۹۴	۰/۰۹۴
جمعیت شاغلان مرد		۰/۰۸۹	۰/۰۸۹
تجربه شورا		۰/۰۴۵	۰/۰۴۵
شاخص توسعه کالبدی روستا		۰/۱۳۶	۰/۱۳۶
شاخص توسعه زیرساخت‌های آموزشی		۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
شاخص وحدت قومی- زبانی		۰/۱۰۳	۰/۱۰۳
شاخص توسعه زیرساخت‌های رفاهی		۰/۱۵۹	۰/۱۵۹
اعتماد به دولت		۰/۰۲۳	۰/۰۲۳
کیفیت راه روستایی		۰/۱۶۰	۰/۱۶۰
رضایت دهیار از شورا		۰/۰۶۸	۰/۰۶۸
اعتماد متقابل بین روستاییان		۰/۰۷۷	۰/۰۷۷
دارایی روستاییان		۰/۱۳۱	۰/۱۳۱
تعامل با مقامات محلی		۰/۱۸۳	۰/۱۸۳
تعامل با نیروی انتظامی		۰/۰۷۲	۰/۰۷۲
تملک اراضی مورد نیاز شورا و دهیاری		۰/۲۹۵	۰/۲۹۵

محسوب می‌شود. همچنین متغیرهایی که به صورت غیر مستقیم و از طریق جمعیت روستا بر نمایه حکمروایی روستایی تاثیر می‌گذارند شامل «تعداد شاغلان مرد»، «سطح توسعه زیرساخت‌های رفاهی» و «کیفیت راه روستایی» می‌باشد.

رضایت از شغل، نشانگر علاقه در جهت کسب موفقیت می‌باشد و افراد دارای رضایت شغلی بیشتر، کمتر به دنبال تغییر شغل و خواهان استمرار فعالیت در موقعیت فعلی خود می‌باشند. لذا می‌تواند در افزایش عملکرد دهیاری و به تبع آن حکمروایی روستایی تاثیرگذار باشد. براساس نتایج تحقیق رضایت شغلی دهیار نیز تابعی از «سطح تحصیلات» و «دارایی روستاییان»، «تعامل با نیروی انتظامی و مقامات محلی» و «تملک اراضی مورد نیاز دهیاری» می‌باشد. به عبارت دیگر این عوامل به صورت غیر مستقیم بر نمایه حکمروایی روستایی تاثیرگذار می‌باشند.

«سبک مدیریت» که بر اساس نظریه X و Y سنجیده شده است، یکی دیگر از متغیرهایی است که تاثیر مثبت و

مستقیمی بر نمایه حکمروایی روستایی دارد. بر این اساس، دهیارانی که وفق مفروضات نظریه y مدیریت می‌کنند و دیدگاهی خوش‌بینانه، پویا و انعطاف‌پذیری به کارکنان خود دارند و در مجموعه خود، خلاقیت و نوآوری را تشویق می‌کنند و کنترل بر کارکنان را به حداقل می‌رسانند، باعث ایجاد تعهد بیشتری در کارکنان برای فعالیت و ارتقاء عملکرد دهیاری می‌شوند. همچنین این متغیر تابعی از متغیرهای «وجود اعتماد متقابل بین روستاییان»، «سطح تحصیلات دهیار» می‌باشد. به عبارت دیگر متغیرهای مذکور به صورت غیر مستقیم باعث بهبود نمایه حکمروایی روستایی می‌شوند.

میزان تحصیلات، نگرش افراد به امور و چگونگی برخورد با مسائل و مشکلات را، به‌گونه چشمگیری تحت تأثیر قرار می‌دهد. در حقیقت تحصیلات نقش کاتالیزور و اهرم بسیار قدرتمندی در تصمیم‌گیری و فعالیت‌های افراد می‌باشد. نتایج تحقیق حاضر نیز موید این موضوع می‌باشد و مدیریت‌های روستایی که مدیران آن دارای سطح تحصیلات بالاتری می‌باشند، از عملکرد بهتری در حکمروایی روستایی نیز برخوردار می‌باشند. با توجه به اینکه «چالش‌های اجتماعی»، «تجربه اعضاء شورای اسلامی‌روستایی»و «میزان اعتماد روستاییان به دولت» متغیرهای تبیین کننده «سطح تحصیلات روستاییان» می‌باشند، لذا به صورت غیر مستقیم و از طریق متغیر سطح تحصیلات روستاییان بر نمایه حکمروایی روستایی تاثیرگذارند.

«تجربه» معمولاً بکارگیری مهارت بوسیله‌ی افراد در خصوص فعالیت موردنظر می‌باشد. این متغیر در صورتیکه توأم با دقت و تأمل درکار باشد، می‌تواند در اداره امور نقش مثبتی داشته باشد و می‌تواند یکی از متغیرهای اثرگذار بر حکمروایی‌روستایی نیز باشد. براساس نتایج تحقیق نیز تجربه دهیاران تاثیر مثبتی بر عملکرد حکومت‌های محلی در چارچوب اصول حکمروایی روستایی دارد. همچنین براساس نتایج تحقیق «تجربه اعضاء‌شوراهای اسلامی‌روستایی» و «سطح تحصیلات دهیاران» عوامل موثر بر تجربه دهیار می‌باشند. لذا به صورت غیر مستقیم بر نمایه حکمروایی روستایی اثرگذار می‌باشند.

«انسجام اجتماعی» دلالت بر توافق جمعی میان یک

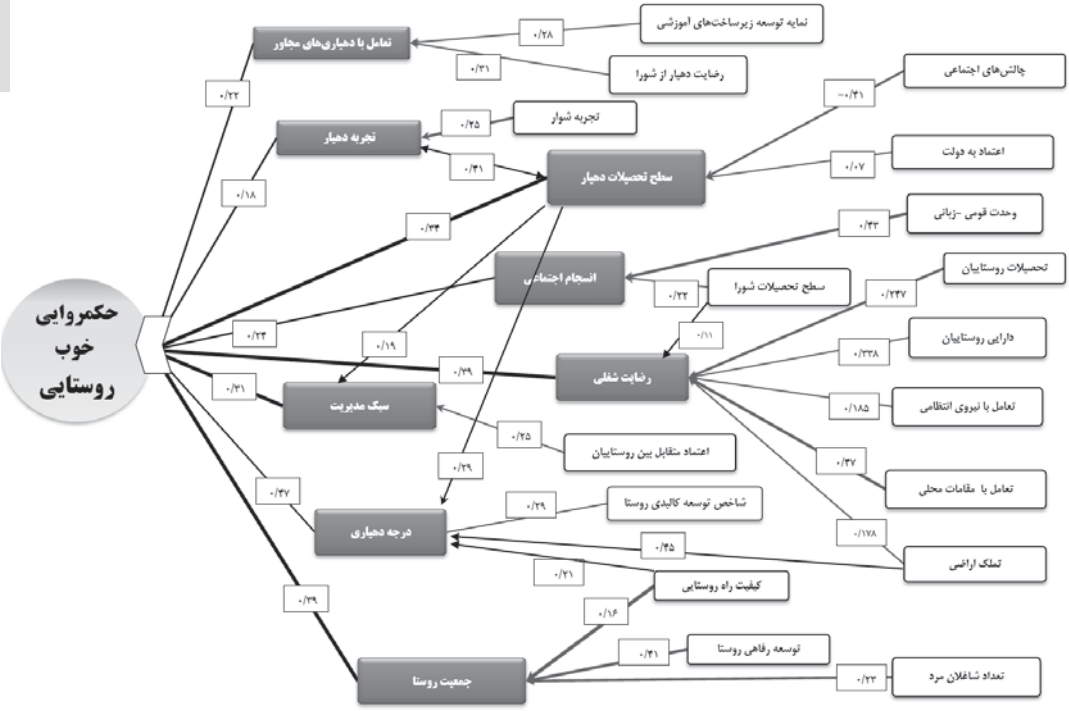

نمودار ۱. الگوی تبیین عوامل موثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

جامعه دارد و ناظر بر میزان و الگوی رابطه متقابل بین کنشگران، گروه‌ها و خرده‌فرهنگ‌های تمایز یافته است (گل‌شیری و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۱۵۳). وجود انسجام اجتماعی در یک اجتماع نشانگر تعامل سازنده بین مردم و امکان مشارکت و همکاری بیشتر بین آنها در اجرای پروژه‌های عمرانی-خدماتی و توسعه روستایی می‌باشد و لذا می‌تواند در نهایت منجر به بهبود نمایه حکمروایی روستایی از طریق ارتقاء شاخص‌های مشارکت و نیز شاخص‌های عملکرد مدیریت روستایی شود و همانگونه که نتایج تحقیق نیز نشان می‌دهد، این متغیر تاثیر مثبت و مستقیمی بر ارتقاء نمایه حکمروایی روستایی دارد. همچنین متغیرهای «تفرق زبانی» و «سطح تحصیلات شوراهای اسلامی روستایی» از طریق متغیر «انسجام اجتماعی» به صورت غیر مستقیم بر نمایه حکمروایی روستایی تاثیرگذارند.

۵- نتیجه‌گیری و جمع‌بندی

مطالعه حاضر با هدف شناسایی عوامل مرتبط و موثر بر حکمروایی روستایی در مدیریت‌های محلی شهرستان قزوین انجام گرفت و در این راستا پس از شناسایی متغیرهای احتمالی موثر بر حکمروایی روستایی براساس تحقیقات محققین داخلی و خارجی، بازدیدهای میدانی و مصاحبه‌های عمیق انجام شده با مدیران محلی، روستاییان، بخشداران و مدیران وکارشناسان استانداری قزوین، با استفاده از آزمون‌های همبستگی درگام اول و تحلیل مسیر در گام دوم، عوامل موثر بر حکمروایی روستایی شناسایی گردید. جمع‌بندی نتایج حاکی از آن است کهدوگروه از متغیرهای تبیین کننده حکمروایی قابل شناسایی‌اند. گروه اول متغیرهایی که به صورت مستقیم تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند و گروه دوم متغیرهایی هستند که با واسطه و به صورت غیر مستقیم بر حکمروایی روستایی اثرگذارندکه در مجموع و با توجه به ماهیت متغیرها، آنها را در قالب جدول زیر می‌توان طبقه‌بندی نمود.

برای این منظور نتایج تحقیق به گروهی ازکارشناسان و صاحبنظران مدیریت روستایی ارجاع گردید و پیشنهادات نهایی در قالب نتایج یک تحقیق دلفی به شرح ذیل استخراج شد. با توجه به اینکه برخی عوامل محیطی مانند عامل مکانی- فضایی ومتغیر تفرق زبانی غیر قابل تغییرند و برخی نیز تنها در چارچوب برنامه‌ریزی‌های میان مدت و بلند مدت ملی و منطقه‌ای قابل تغییر می‌باشند لذا پیشنهادات این مقاله مربوط به

دوفصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۲۹ بهار و تابستان ۱۳۹۱
No.29 Spring & Summer

جدول ۶. مهمترین عوامل تبیین کننده حکمروایی روستایی در منطقه مورد مطالعه؛ منبع: یافته‌های تحقیق.

عوامل بیرونی			عوامل درونی			
عوامل اجتماعی- فرهنگی	عوامل اقتصادی	عوامل کالبدی و عمرانی	خصوصیات مدیران محلی	تعاملات درون سازمانی	تعاملات برون سازمانی	پتانسیل مالی و اجرایی
۱.چالش‌های اجتماعی ۲.تحصیلات روستاییان ۳.شاخص وحدت قومی- زبانی ۴.اعتماد به دولت ۵.اعتماد متقابل بین روستاییان ۶.انسجام اجتماعی	۱.تعداد شاغلان مرد ۲.دارایی روستاییان ۳.جمعیت روستا	۱.شاخص توسعه کالبدی روستا ۲.شاخص توسعه زیرساخت‌های آموزشی ۳.شاخص توسعه زیرساخت‌های رفاهی ۴.کیفیت راه روستایی	۱.تجربه شورا ۲.تحصیلات شورا ۳.سطح تحصیلات دهیار، ۴.تجربه دهیار	۱.رضایت شغلی ۲.سبک مدیریت ۳.رضایت دهیار از شورا	۱.تعامل با مقامات محلی ۲.تعامل با نیروی انتظامی ۳.تعامل موثر با دهیاری‌های مجاور	۱.تملک اراضی مورد نیاز دهیاری ۲.درجه دهیاری

عوامل درونی که تاحد زیادی قابل کنترل و مدیریت توسط حکومت‌های محلی است، می‌باشد:

هر یک از این عوامل به نحوی در ارتقاء حکمروایی روستایی می‌توانند تاثیرگذار باشند. به عبارت دیگر تحولات و تغییرات نمایه حکمروایی روستایی توسط مجموعه‌ای از عوامل و متغیرها به صورت سیستمی تبیین می‌شود. بنابراین در اتخاذ سیاست‌ها و راهبردهای بهبود عملکرد مدیریت روستایی باید به مجموعه عوامل و به صورت نظامند توجه شود. نظر به اینکه برخی عوامل محیطی مانند عامل مکانی-فضایی ومتغیر تفرق زبانی غیر قابل تغییرند و برخی نیز تنها در چارچوب برنامه‌ریزی‌های میان‌مدت و بلند مدت ملی و منطقه‌ای قابل تغییر می‌باشند لذا پیشنهادات این مقاله محدود به عوامل درونی که تاحدودی قابل کنترل و مدیریت هستند، به شرح ذیل اعلام می‌شود:

۱- توجه ویژه به برگزاری دوره‌آموزشی کارآمد و اثربخش با هدف ارتقاء دانش، بینش و مهارت مدیران حکومت‌های محلی اعم از اعضاء شوراهای اسلامی‌روستایی و دهیاران؛

۲- اصلاح شرایط احراز سمت دهیار و عضویت در شورای اسلامی‌روستایی با هدف افزایش حداقل سطح تحصیلات مورد نیاز به خصوص در روستاهای پرجمعیت؛

۳- اصلاح مقررات استخدام دهیاران[۱۷] جهت افزایش امنیت شغلی و در نتیجه‌افزایش رضایت شغلی و حداکثر استفاده از مدیران با تجربه. زیرا براساس نتایج تحقیق یکی از دلایل کاهش رضایت شغلی دهیاران، پایین بودن امنیت شغلی آنها می‌باشد که به تبع آن دوره فعالیت و تجربه آنها را نیزکاهش می‌دهد؛ و

۴- بهبود تعامل بین مدیران روستایی (شورا و دهیار) با نهادها و دستگاه‌های دولتی از طریق حل اختلافات و تعارضات موجود و در حد امکان واگذاری تصدی‌گری‌های غیرحاکمیتی به آنها. پتانسیل قانونی این امر مهم در قانون برنامه پنجم (ماده ۱۳۷) نیز وجود دارد.

منابع و ماخذ

۱- احمدآقایی، جعفر (۱۳۸۲) نقش شوراهای اسلامی در افزایش مشارکت روستائیان در طرح‌های توسعه‌ای مطالعه روستاهای شهرستان پیرانشهر، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، پایان نامه‌کارشناسی ارشد.

۲- ازکیا، مصطفی و حسین ایمانی جاجرمی (۱۳۸۴) بررسی جامعه شناختی عوامل کارایی شوراهای اسلامی‌شهر. فصلنامه نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۶، صص ۶۴-۳۳.

۳- اطهاری، کمال (۱۳۸۶) حاکمیت شایسته و ضرورت احیای حوزه عمومی، جستارهای شهرسازی، شماره ۲۰-۱۹، صص ۳۸-۳۲.

۴- برک پور، ناصر (۱۳۸۶) حکمروایی شهری و نظام اداره شهرها در ایران. مجموعه مقالات‌کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری. صص۴۹۱-۵۱۹.

۵- اکبری، صادق و مجیدی عبداللهی (۱۳۸۷) مجموعه قوانین و مقررات ده و دهیاری، تهران، انتشارات قلمستان هنر.

۶- برک پور، ناصر (۱۳۸۲) گذار از حکومت شهری به حاکمیت شهری در ایران- رساله دکتری، دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران.

۷- چوبچیان، شهلا؛ کلانتری، خلیل و شعبانعلی فمی، حسین (۱۳۸۶) «عوامل موثر بر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان». فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۲. تابستان. صص ۸۷-۱۰۷.

۸- حکمت نیا، حسن و موسوی، میر نجف (۱۳۸۶) سنجش میزان و عوامل موثر بر رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری مطالعه موردی شهر یزد، مجله جغرافیا و توسعه، شماره، صص ۱۹۶-۱۸۱.

۹- دربان آستانه، علیرضا، محمدرضا رضوانی، سید حسن مطیعی و سیدعلی بدری (۱۳۸۹) سنجش و تحلیل عوامل موثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی، مطالعه موردی: شهرستان قزوین: فصلنامه پژوهشهای جغرافیای انسانی، شماره ۷۳، صص ۱۸۸-۹۹.

۱۰- زاهدی، شمس السادات (۱۳۸۶) توسعه پایدار،

۱۷. این مقررات در «اساسنامه، سازمان و تشکیلات دهیاری‌ها» درج شده است.

تهران، انتشارات سمت.
۱۱- شکوری، علی (۱۳۸۷) پژوهش در توسعه و مشارکت در روستاهای آذربایجان شرقی، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۳۷، صص ۱۰۴-۸۹.
۱۲- صدیق سروستانی، رحمت الله و حسین ایمانی جاجرمی‌و سیداحمدفیروزآبادی (۱۳۸۶) تحلیل مدل‌های حکمروایی شهری در انتخابات سومین شورای اسلامی‌شهر تهران. فصلنامه عملی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال هفتم شماره ۴۶. صص ۳۳-۹.
۱۳- طاهری، حمید (۱۳۸۲) بررسی عملکرد شوراهای روستایی با تأکید بر نقش سرمایه اجتماعی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
۱۴- علوی تبار، علیرضا (۱۳۸۷) بررسی الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها. تهران: سازمان شهرداریهای‌کشور
۱۵- عمادی، محمد حسین و علیرضا دربان آستانه و سید حامد حسینی، همکاران: ، ۱۳۸۳:گزارش طرح پژوهشی ترسیم خطوط کلی و تعیین شاخص‌های توسعه پایدار روستایی در مناطق روستایی و عشایری کشور. تهران: شورای پژوهش‌های علمی‌کشور.
۱۶- فاطمی نیا، سیاوش (۱۳۸۶) فرهنگ شهروندی، محصول و محمل حاکمیت خوب، سازمان‌کارا و شهروند فعال، تهران، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال هفتم، شماره ۲۶، صص ۵۸-۳۵.
۱۷- فیروزآبادی، سید احمد (۱۳۸۸) بررسی میزان رضایتمندی روستاییان از عملکرد دهیاری‌ها. گزارش طرح مطالعاتی. تهران: مرکز پژوهش‌های شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های‌کشور
۱۸- قاسمی، محمد علی (۱۳۸۴) بررسی عوامل اجتماعی اقتصادی موثر بر میزان مشارکت روستاییان در طرح‌های عمرانی: مطالعه موردی بخش مرکزی شهرستان کاشان. فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۳۲، صص ۱۱۲-۷۸.
۱۹- قلیچی، حسین (۱۳۸۵) نقد کتاب حکمروایی، سیاست و دولت نوشته: یان پی یر و پیترگای، نشریه سیاست داخلی- وزارت‌کشور، شماره یک، صفحه۱۹۳-۲۰۶.
۲۰- کاظمیان، غلامرضا (۱۳۸۶) درآمدی برالگوهای حکمروایی شهری، جستارهای شهرسازی، شماره ۲۰-۱۹، صص۷-۵.
۲۱- گل‌شیری، زهرا؛ حسین خادمی، رضا صدیقی و مهدی تازه (۱۳۸۸) تاثیر انسجام اجتماعی بر میزان مشارکت روستاییان، مطالعه موردی بخش گندمکاران شهرستان بروجن، تهران، فصلنامه علمی- پژوهشی روستا و توسعه، شماره۱، ۱۶۷-۱۴۷.
۲۲- معاونت امور دهیاری‌ها (۱۳۸۷) عملکرد حوزه معاونت امور دهیاری‌ها در سال ۱۳۸۷. تهران: ماهنامه دهیاری‌ها. شماره ۲۶.
۲۳- میدری، احمد و جعفر خیرخواهان (۱۳۸۷) حکمروایی خوب، بنیان توسعه، تهران، انتشارات مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۲۴- ویسی هادی، محمد بادسار (۱۳۸۴) بررسی عوامل موثر بر نقش اجتماعی زنان در فعالیت‌های روستایی: مطالعه موردی استان‌کردستان. روستا و توسعه زمستان، شماره ۸، صص ۱۹-۴۲.
25. Amin A., and Thrift, N., 2001: Cities: Rethinking Urban Theory, Cambridge: Polity Press.
26. Bardhan, Pranab; Sandip Mitra; Dilip Mookherjee and Abhirup Sarkar,2008); Political Participation, Clientelism and Targeting of Local Government Programs: Analysis of Survey Results from Rural West Bengal [online], http://www.emlab.berkeley.edu/users/webfac/bardhan/political.pdf.
27. Cheshire P and Magrini S., 2005;'European Urban Growth: throwing some economic light into the black box', LSE Working Paper presented to the Spatial Econometrics Workshop, Kiel, and 8-9 April 2005.
28. Cheshire P.,,2002;'The Distinctive Determinants of European Urban Growth: does one size fit all?' LSE Research Papers in Environmental and Spatial Analysis, vol 73.
29. Cusack, Thomas R., 1997;Social capital, institutional structures, and democratic performance: a comparative study of German local government, Berlin.
30. Graham J., Amos B., Plumptre T., 2003;

"Principles for good governance in the 21st century", Policy brief No.15, Institute on Governance, 2003 www.iog.ca.pp 2-3.
31. Holcombe, Randall G. and DeEdgra W., 2008;The Impact of Population Density on Municipal Government Expenditures, Public Finance Review, 363: 359-373
32. Holzer, Marc; John Fry, 2009;Literature Review and Analysis Related to Optimal Municipal Size and Efficiency, [online] http://www.usaid.gov/our_work/cross-cutting_programs/wid/pubs/ trafficking_dai_lit_review.pdf.
33. Kaufmann, D., Léautier, F. and Mastruzzi, M., 2004;Governance and the City: An Empirical Exploration into Global Determinants of Urban Performance, Discussion Paper in Working Papers and Articles, 2004 World Bank Institute, Washington, [Online], http:// www.worldbank.org/ wbi/governance/pdf/ govcity.pdf.
34. Khan, Najeebullah; Bahadar Shah and Allah Nawaz, 2007;Impact of Demographics on Popular Participation: An Empirical Study of District DIKhan, NWFP, Pakistan, Gomal University Journal of Research, 23: No.2.62-66.
35. Kim, In, 2007;Governance Structure and Performance of Service Delivery in Korean Local Government [online], www.indiana.edu/~wow4/papers/kim_wow4.pdf.
36. Lackey, Steven Brent; David Freshwater and Anil Rupasingha, 2002;Factors Influencing Local Government Cooperation in Rural Areas: Evidence from the Tennessee Valley, Economic Development Quarterly; 16; 138-154. [online] http:// edq.sagepub.com/cgi/content/ abstract/16/2/138.
37. Margre, Jaume & Bertrana, Xavier, 2004;Local Governments and Public City Managers in Seventeen European Countries, http://www.csital.org/pdf/documents/2006_01_Local Government_S.pdf.
38. Moore, A., JAMES Nolan and Geoffrey F. Segal, 2005. Putting Out The Trash, Measuring Municipal Service Efficiency in U. S. Cities. URBAN AFFAIRS REVIEW, Vol. 41, No. 2, 237-259
39. Moore, A., James Nolan, and Geoffrey F.Segal, 2005;Putting Out The Trash, Measuring Municipal Service Efficiency in U.S.Cities, Urban Affairs Review, Vol.41, No.2, 237-259.
40. Nkum, John,,2002;Local governance for rural poverty reduction, European Forum on Rural Development Cooperation, Policies and approaches for rural poverty reduction:What works in practice?[online], http:// www. rural-forum.info/papers/nkumen.pdf.
41. NRI,,2003;Rural Non-Farm Economy and the Role of Local Governance Institutions in Betul District, MP, [Online], kingfisher.gre.ac.uk/projects/rnfe/papers.htm.
42. Putnam R., 2000;Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community, NewYork: Simon and Schuster.
43. UNDP,2000;Governance for Sustainable Human Development, [online]: mirror.undp.org/ magnet/policy/chapter1.htm.
44. UN-HABITAT, 2004;Urban Governance Index, Conceptual Foundation and Field Test Report [online] http://www.unhabitat.org/downloads/docs/UGI-Report-Aug04-FINALdoc.doc
45. Wang, SH., Yao Y.,2007;Grassroots Democracy and Local Governance: Evidence from Rural China, World Development, 35, 10: 1635–1649.
46. Weitz-Shapiro, Rebecca, 2008;The Local Connection Local Government Performance and Satisfaction With Democracy in Argentina, Comparative Political Studies, 41, 3: 285-308
47. Yao, Yang, 2006;Village Elections, Accountability and Income Distribution in Rural China, Journal of China & World Economy, Vol.14, No.6, PP 20-38.
48. Zafra-Gomez, J.L., Antonio Manuel Lopez-Hernandez and Agustín& Hernandez-Bastida,2009;evaluating financial performance in local government: maximizing the benchmarking value, International Review of Administrative Sciences 2009; 75; pp 151-167.
49. Zafra-Gomez, J.L., Antonio Manuel Lopez-Hernandez and Agustín& Hernandez-Bastida, 2008;Evaluating Service Quality and Minimizing the Effects of the Socioeconomic Environment: An Application to Spanish Municipalitie., The American Review of Public Administration OnlineFirst.
50. Zhang, Xiaobo; Shenggen Fan; Linxiu Zhang, and Jikun Huang,2002;Local governance and public goods provision in rural China, http://www.ifpri.Org/divs/eptd/dp/ papers/eptdp93.Pdf.